

อนุสรณ์

งานพระราชทานเพลิงศพ

คุณหญิงบุญฉวี พรหโมปกรณ์กิจ ท.ช.,จ.จ.

ณ เมรุวัดน้อยนางหงษ์

16 เมษายน 2520

คุณ หญิงบุญฉวีผู้ พริ้มเพรา ยิ่งเอย
หญิง ร่างแน่งน้อยเยา- วลักษณ์ล้วน
บุญ แต่งนาสิกเฉลา โอษฐแฉล้ม
ฉวี ผ่องเกลี้ยงเกลาถ้วน เนตรล้ำขำคม

รูป งามแลผาดแม้ แลพิศ
งาม ท่าทีงามจริต เลิศล้ำ
นาม "บุญฉวี" โสภิต พรายเพริศ
เพราะ บุญหนุนนำซ้ำ ส่งให้ฉวีงาม

เหมาะ สมนามแม่ผู้ แสนดี
ถ้วน ถี่สมศิษย์มี คารวะน้อม
ล้วน ฉลาดสมครูทวี ศิษย์ชื่น ชมนา
งาม ยิ่งงามเพียบพร้อม เปี่ยมด้วยคุณธรรม

คุณหญิงบุญฉวี พรหโมปกรณ์กิจ ท.ช., จ.จ.

ชาตะ ๑๗ เมษายน ๒๔๕๗

มรณะ ๓ มกราคม ๒๕๒๐

ประวัติ

คุณหญิงบุญฉวี พรหโมปกรณ์กิจ ท.ช., จ.จ.

ชาตะ 17 เมษายน พ.ศ. 2457

มรณะ 3 มกราคม พ.ศ. 2520

คุณแม่เป็นลูกสาวคนเดียวของ นายพันตรีหลวงสิทธิพลชัย (บุญ จันทรวัต) และนางถวิล สิทธิพลชัย (ถวิล สายเทศ) เกิดเมื่อ 17 เมษายน พ.ศ. 2457 สมรสกับนายพลตำรวจตรีหลวงพรหโมปกรณ์กิจ (รื่น พรหโมบล) เมื่อครั้งยังเป็นนายพันตำรวจตรีหลวงพรหโมปกรณ์กิจ บุตรชายพระยาบุเรศผดุงกิจ และคุณหญิงคำ เมื่อวันที่ 7 มีนาคม พ.ศ. 2480 มีบุตรและธิดาด้วยกันรวม 7 คน คือ

1) พ.ญ เรวดี ณ สงขลา
2) นางผุสดี สุจริตตานนท์ สถ.บ.
3) นางศจี แถวถิ่นทอง อบ., คบ., M A
4) น.ส. ดวงเดือน พรหโมบล B.S., B.A.
5) นายจิตตวีร์ พรหโมบล M.Eng.
6) น.ส. สรวงสุดา พรหโมบล M.A.
7) น.ส. ณัฐกา พรหโมบล M.A.

คุณแม่ได้รับการศึกษาในวัยเยาว์จากโรงเรียนดรุณวิทยา จนกระทั่งสามารถอ่านออกเขียนได้ จากนั้นก็เข้ารับการศึกษา จนสอบไล่ได้ชั้นมัธยมบริบูรณ์จาก ร.ร. สตรีวิทยา ได้ชั้นมัธยมบริบูรณ์ชายจาก ร.ร. เบญจมราชาลัย ในปี พ.ศ. 2465 และ พ.ศ. 2471 ตามลำดับ พ.ศ. 2475 ได้ประกาศนียบัตรครูมูล, ครูประถม, ครูมัธยม (วิชาชุด) ป.ม จากสามัคยาจารย-สมาคม ต่อจากนั้นคุณได้เรียนต่อ ณ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สอบได้อักษรศาสตร์ ปี 4 และได้ประกาศนียบัตรครูอุดม (ป.อ) ในปี พ.ศ. 2477 ระหว่างนั้นคุณแม่ได้รับราชการไปด้วย จนกระทั่งปี พ.ศ. 2498 คุณแม่ได้ไปศึกษาและดูงาน ณ ประเทศสหรัฐอเมริกาตามความต้องการของกระทรวงศึกษาธิการ ได้ Certificate of Merit in Elementary Education and Teacher Training และ 24 points of Credits จาก Ball State Teacher College และ Bank Street College of Education นับเป็นการศึกษาจากสถาบันการศึกษาขั้นสูงสุดของคุณแม่

การทำงานของคุณแม่เริ่มจากเป็นครู ร.ร. สตรีวัดระฆัง ในปี พ.ศ. 2474 ย้ายมาเป็นครูโรงเรียนเบญจมราชาลัย ประจำกรมศึกษาธิการ แล้วกลับมาเป็นครูโรงเรียนสตรีวัดระฆังอีกใน พ.ศ. 2479 จนถึง พ.ศ. 2483 ต่อจากนั้นก็ต้องย้ายไปเป็น

ครูใหญ่โรงเรียนสตรีประจำจังหวัดอุบลราชธานีและลำปาง และย้ายกลับมาประจำกรมสามัญศึกษาระหว่างปี พ.ศ. 2489 จนถึง พ.ศ. 2497 กลับมาดำรงตำแหน่งครูใหญ่โรงเรียนสตรีวัดระฆัง รวมระยะเวลาที่คุณแม่ได้ทำงาน ณ ร.ร. นี้เป็นเวลาทั้งหมดตั้งแต่เริ่มแรกรวม 13 ปี โดยประมาณ ดังนั้นคุณแม่จึงมีความผูกพันกับโรงเรียนนี้และผู้ร่วมงานในโรงเรียนนี้อยู่มาก

ในปี พ.ศ. 2497 คุณแม่ย้ายกลับมาประจำหน่วยศึกษา-นิเทศน์ (กรมการฝึกหัดครู) และได้มีโอกาสไปศึกษาและดูงานต่อยังต่างประเทศดังกล่าวมาแล้ว แล้วกลับมาทำงานในตำแหน่งศึกษานิเทศน์เอก กรมการฝึกหัดครู จนกระทั่ง พ.ศ. 2504 ได้รักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการวิทยาลัยครูเทพสตรีลพบุรีเป็นการชั่วคราวอีกตำแหน่งหนึ่ง และ พ.ศ. 2505– 2506 ย้ายไปรักษาการและดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการวิทยาลัยครูเชียงใหม่ ใน พ.ศ. 2507 จึงย้ายกลับมาดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการวิทยาลัยครูเทพสตรี จังหวัดลพบุรี จนกระทั่งปี พ.ศ. 2515 ได้กลับเข้ามารักษาการตำแหน่งผู้อำนวยการ และผู้อำนวยการวิทยาลัยครูจันทรเกษม จนกระทั่งปลดเกษียน ในวันที่ 30 กันยายน 2517 หลังจากปลดเกษียนคุณแม่ก็ยังทำงานต่อที่โรงเรียนมูลนิธิราช-ประชาสมาสัย จนกระทั่งถึงแก่กรรม

ชีวิตการทำงานของคุณแม่ไม่ว่าจะเป็น ร.ร. สตรีวัดระฆัง, กรมการฝึกหัดครู, วิทยาลัยครูเชียงใหม่, วิทยาลัยครูลพบุรีและวิทยาลัยครูจันทรเกษม คุณแม่ได้พบผู้ร่วมงานทั้งในระดับสูงกว่าและระดับต่ำกว่าที่เป็นมิตรที่ดี ดังนั้นคุณแม่จึงทำงานด้วยความสบายใจ ทำงานด้วยความรักงานและทำหน้าที่ทุกอย่างอย่างเต็มความสามารถของคุณแม่ แม้ว่าจะประสบปัญหาบางอย่างในการทำงานบ้างก็มิได้ทำให้คุณแม่ท้อถอย

ด้านชีวิตครอบครัว คุณแม่เป็นผู้มีกตัญญูต่อบุพการี เป็นภรรยาที่ดีของคุณพ่อ และเป็นมารดาที่ดีของลูก ๆ ถึงแม้คุณพ่อจะได้เสียชีวิตไปนานแล้วคุณแม่ก็ได้พยายามส่งเสียให้ลูก ๆ ได้รับการศึกษาเป็นอย่างดีทุกคน โดยมีคุณตาและคุณยายเป็นผู้สนับสนุนช่วยเหลือ คุณแม่รักลูก ๆ มากไม่ว่าลูก ๆ คนใดต้องการสิ่งใด ถ้าไม่เหนือความสามารถของคุณแม่ก็ไม่เคยขัดใจลูก ๆ เลย

อาหารมื้อสุดท้ายของคุณแม่คือมื้อเที่ยงของ วันที่ 1 มกราคม 2520 ซึ่งลูก ๆ ได้เลี้ยงคุณแม่เนื่องในโอกาสปีใหม่ โดยที่ไม่มีใครนึกเลยว่าจะเป็นมื้อสุดท้ายของคุณแม่ คุณแม่กลับไปประจำอยู่ที่บ้านพักใน ร.ร. ราชประชาสมาสัยในตอนบ่ายของวันนั้น และได้ถูกนำมาโรงพยาบาลกรุงเทพคริสเตียนตอนเช้าตรู่ของวันที่ 2 มกราคม ในสภาพหมดสติ และได้อยู่ในความ

ดูแลของแพทย์หญิงเรวดี ณ สงขลา และนายแพทย์สุเทพ ณ สงขลา ผู้เป็นลูกสาวและลูกเขย อาการของคุณแม่ดีขึ้นในระยะแรก จนพวกลูก ๆ เข้าใจว่าคงปลอดภัย แต่เหตุการณ์เปลี่ยนแปรไปในทางตรงข้ามเพราะความดันโลหิตคุณแม่เกิดต่ำมากสุดที่จะแก้ไข ซึ่งเป็นผลจากกล้ามเนื้อหัวใจตาย

คุณแม่จากไปโดยอาการสงบ ในวันที่ 3 มกราคม พ.ศ. 2520 เวลาประมาณ 11.30 น. ท่ามกลางความอาลัยอาวรณ์ของลูก ๆ ขอดวงวิญญาณของคุณแม่ผู้เป็นที่รักของลูก ๆ จงไปสู่สุขคติภพด้วยเทอญ.

ระลึกถึง

คุณหญิงบุญฉวี พรหโมปกรณ์กิจ

ดิฉันได้รู้จักคุณหญิงบุญฉวี ตั้งแต่ยังเป็นนางสาวบุญฉวี จันทรวัต เริ่มรับราชการเป็นครูน้อยโรงเรียนสตรีวัดระฆัง เมื่อวันที่ 1 มิถุนายน 2474 เวลานั้นดิฉันเป็นครูน้อยอยู่ในโรงเรียนนี้มาก่อนจึงได้รู้จักคุ้นเคยกัน

ต่อมาถึงวันที่ 19 พฤษภาคม 2476 เธอได้ย้ายไปเป็นครูน้อยโรงเรียนเบญจมราชาลัย แล้วย้ายจากโรงเรียนเบจญจม-ราชาลัยเป็นครูประจำกรมสามัญศึกษา เมื่อ 2 มิถุนายน 2477 และได้ย้ายกลับมาเป็นครูน้อยโรงเรียนสตรีวัดระฆังอีกครั้งหนึ่ง เมื่อวันที่ 14 พฤษภาคม 2479 ในระยะนี้ดิฉันเป็นครูใหญ่แล้ว ได้มอบให้เธอสอนวิชาคณิตศาสตร์ และภาษาอังกฤษชั้นมัธยม 4–5–6 เธอมีความตั้งใจจริงในการสอนพยายามที่จะให้นักเรียนได้รับความรู้อย่างเต็มที่ ไม่ได้เห็นแก่ความเหนื่อยยากใด ๆ กิจการใดที่มอบหมายให้ทำเป็นที่ไว้วางใจได้ เธอเป็นคนขยันขันแข็งตรงไปตรงมา เฉียบขาด นอกจากการงานในหน้าที่โดยตรงแล้วเมื่อโรงเรียนมีงานการพิเศษใด ๆ ก็ร่วมมือช่วยเหลือเป็นอย่างดี

ครั้งหนึ่งโรงเรียนมีงานฉลองถ้วยและโล่กีฬาที่ได้คะแนนยอดเยี่ยมสามปีติดต่อกัน มีละครโดยครูและนักเรียนแสดงร่วมกัน เธอก็ได้ร่วมแสดงเป็นตัวพระเอก ซึ่งดิฉันยังจำได้ดี ผลงานของเธอเป็นที่น่าพอใจทุกอย่าง

เมื่อเธอแต่งงานแล้ว ทั้งคุณหลวงพรหโมปกรณ์กิจและเธอก็ได้ไปมาหาสู่เยี่ยมเยียนกันอยู่เสมอ ต่อมาเธอได้ย้ายจากโรงเรียนสตรีวัดระฆังเมื่อวันที่ 20 มกราคม 2484 ไปเป็นครูใหญ่โทโรงเรียนสตรีอุบลอยู่ที่นั่นไม่นาน เมื่อวันที่ 18 พฤษภาคม 2485 ก็ได้ย้ายไปเป็นครูโทโรงเรียนสตรีลำปาง และเมื่อวันที่ 26 กรกฎาคม 2487 ได้ย้ายเข้าประจำกรมสามัญศึกษา ตอนนี้ดิฉันได้ย้ายเข้าประจำกรมสามัญศึกษาเหมือนกัน จึงได้สนิทสนมกันอีกครั้งหนึ่ง ได้ร่วมการไปเที่ยว การไปซื้อของ การไปรับประทาน-อาหารด้วยกัน

ครั้งหนึ่งเมื่อดิฉันเป็นนายกสตรีวัดระฆังสมาคม ได้จัดการนำสมาชิกและครอบครัวไปเที่ยวชมสถานีทหารเรือสัตหีบก็ได้ไปด้วยกัน พักค้างคืนแล้วลงเรือชมทะเล ชมเกาะ เป็นที่สนุกสนานด้วยกันมา ดิฉันยังระลึกถึงความสนิทสนมกลมเกลียวด้วยอัธยาศัยอันดีงามเสมอมา

เมื่อวันที่ 28 เมษายน 2489 เธอก็ได้ย้ายมาเป็นครูใหญ่โท โรงเรียนสตรีวัดระฆังอีก และสอบได้เป็นชั้นเอก

ต่อจากนั้นได้ย้ายไปอยู่กรมฝึกหัดครู เมื่อเดือนพฤศจิกายน 2497 แล้วได้ไปดูงานต่างประเทศ เมื่อกลับมาจากต่างประเทศ ได้ไปเป็นอาจารย์ใหญ่วิทยาลัยครูเทพสตรี จังหวัดลพบุรี แล้ว ย้ายไปเชียงใหม่ได้เป็นชั้นพิเศษที่นั่น อยู่เชียงใหม่ 8 เดือนก็ ย้อนกลับมาเป็นผู้อำนวยการวิทยาลัยครูจันทรเกษมจนเกษียณอายุ

ในเวลาที่ยังอยู่ในราชการนี้ ถึงแม้จะอยู่ห่างกันไม่ได้ทำงาน ร่วมกัน เช่นเวลาไปอยู่ต่างประเทศก็ดี หรือไปอยู่ต่างจังหวัดก็ดี ก็ได้ติดต่อส่งข่าวคราว และเยี่ยมเยียนกันเท่าที่จะมีโอกาสเสมอมา จึงได้ทราบเรื่องราวกันอยู่บ้างพอสมควร

การจากไปอย่างไม่มีวันกลับของคุณญิงบุญฉวีทั้งนี้ จึงทำให้ ดิฉันอาลัยและเสียดายเป็นอย่างยิ่ง ขอผลแห่งคุณงามความดีที่ได้ อบรมสั่งสอนกุลบุตรกุลธิดาให้ความรู้ ความประพฤติดีเป็นประ- โยชน์แก่ประเทศชาติมาแล้วจำนวนมากมาย จงเป็นพลังส่งเสริม ให้ดวงวิญญาณอันบริสุทธิ์ของ คุณญิงบุญฉวี พรหโมปกรณ์กิจ ไปสู่สุคติในสัมปรายภพเทอญ

ถมยา ชลธารพฤฒิไกร

คำไว้อาลัย

ข่าวมรณกรรมของคุณหญิงบุญฉวี พรหโมปกรณ์กิจ ย่อมยังความเศร้าสลดแก่ญาติมิตร และผู้ที่ได้รู้จักคุ้นเคยกับคุณหญิงเป็นอย่างมาก ข้าพเจ้าเองรู้สึกเสียใจและเสียดายอย่างยิ่งด้วยมิได้คาดคิดเลยว่าคุณหญิงจะด่วนจากไปเร็วเช่นนี้

ข้าพเจ้าได้รู้จักคุ้นเคยกับคุณหญิง และร่วมงานการฝึกหัดครูด้วยกันมานานกว่าสิบปี มรณกรรมของคุณหญิงทำให้ข้าพเจ้าต้องสูญเสียมิตรที่ดี ที่ได้ประพฤติปฏิบัติต่อข้าพเจ้าด้วยความมีน้ำใจอย่างสม่ำเสมอตลอดมาจนกระทั่งวาระสุดท้ายของชีวิต ตลอดเวลาที่คุณหญิงได้ร่วมทำงานในกรมการฝึกหัดครูกับข้าพเจ้าอยู่นั้น คุณหญิงได้ปฏิบัติตนเป็นข้าราชการที่ดี ทำงานด้วยความอุตสาหะ เอาการเอางานเป็นอย่างยิ่ง และอุทิศชีวิตเพื่อราชการด้วยความเต็มใจและเข้มแข็งไม่ว่างานจะยากลำบากเพียงใด คุณหญิงมิได้ย่อท้อและรังเกียจเลยเมื่อได้รับคำขอร้องให้ไปประจำอยู่สถานศึกษาฝึกหัดครูในส่วนภูมิภาค มิได้ถือเอาภาระส่วนตัวมาเป็นอุปสรรคสำคัญ ทั้ง ๆ ที่ในเวลานั้นคุณหญิงต้องรับผิดชอบโดยลำพังในการดูแลมารดาผู้อยู่ในวัยชรา และบุตรซึ่งกำลัง

ศึกษาอยู่ คุณหญิงรับปฏิบัติงานด้วยความเต็มใจและเสียสละอย่างยิ่ง ได้มุมานะทำงานฟันฝ่าอุปสรรคต่าง ๆ ซึ่งมีอยู่มากในเวลานั้น ทำให้การศึกษาฝึกหัดครูในสถานศึกษาซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบก้าวหน้าไปด้วยดี เป็นที่ยอมรับของคนทั่วไป แม้ในเวลาต่อมาสุขภาพของคุณหญิงจะเสื่อมโทมลงบ้าง คุณหญิงก็ยังคงทุ่มเทเพื่องานด้วยความอาจหาญ มิได้ย่อท้อต่อโรคภัย หรือหดหู่ท้อแท้ต่อการงาน และยังได้ดูแลปรนนิบัติมารดาด้วยความเอาใจใส่มิให้ต้องอนาทร นับว่าคุณหญิงเป็นผู้ที่มีความกตัญญู-กตเวทีอย่างยิ่ง คุณหญิงเป็นกำลังสำคัญคนหนึ่งที่ได้ร่วมสร้างสรรค์การฝึกหัดครูของไทยให้เจริญก้าวหน้ามั่นคงต่อมา

คุณหญิงเป็นคนนุ่มนวล เป็นผู้มีน้ำใจโอบอ้อมอารี ประ-พฤติปฏิบัติต่อบุคคทั้งหลายด้วยความมีน้ำใจและสม่ำเสมอ คุณหญิงจึงเป็นที่ชอบพอรักใคร่ของมิตรสหาย และเป็นที่เคารพนับถือของผู้ใต้บังคับบัญชา คุณหญิงเป็นครูที่ดีของศิษย์ ให้ความดูแลช่วยเหลือโอบอุ้มศิษย์เสมอ ด้วยคุณงามความดีทั้งหลายที่คุณหญิงได้ประกอบมาโดยตลอดเวลาที่มีชีวิตอยู่ ขอจงเป็นผลานิสงส์ส่งให้คุณหญิงไปสู่สุคติในสัมปรายภพเทอญ

บุญถิ่น อัตถากร

"ใครเป็นนางเอก"

ชื่อเรื่องนี้ เมื่อประมาณ 50 ปีเศษมานี้ เป็นชื่อบทละครที่แสดงในการฉลองเรือนใหม่ของโรงเรียนสตรีวิทยาเดิม ซึ่งตั้งอยู่ตำบลตึกดิน ถนนราชดำเนินกลาง (ปัจจุบันนี้เป็นบริเวณอาคาร 3 ถนนราชดำเนินกลาง) เรือนหลังนี้เป็นเรือนไม้สอง-ชั้นบรรจุห้องเรียน 6 ห้อง สร้างขึ้นด้วยเงินที่ได้รับพระราชทานจาก สมเด็จพระศรีนครินทราพระบรมราชชนนี

ละครเรื่องนี้ ร.ท. ถวิล ระวังภัย อดีตนายกเทศมนตรีแห่งเทศบาลนครกรุงเทพสมัยโน้น เป็นผู้แปลมาจากบทละคร-ฝรั่งเศส นัยว่าเป็นเรื่องของนักไวโอลินเอกของโลก คือ Wolfgang Amadeus Mozart (พ.ศ. 2299 — 2334) ชาวออสเตรียน

ผู้แสดงในเรื่องนี้ คือ คณะครูและนักเรียนของโรงเรียนสตรีวิทยาสมัยนั้น เพื่อเป็นการช่วยความรำลึกของบรรดาคุณครูและท่านศิษย์เก่าของโรงเรียนสตรีวิทยาเดิม และท่านผู้ที่เกี่ยว-ข้องในการแสดงละครครั้งนั้น ผู้เขียนจึงขอถือโอกาสกล่าวนามท่านผู้แสดงในเรื่องไว้ ณ ที่นี้แต่โดยย่อ คือ

ฝ่ายหญิง	คุณป้า	เศรษฐินีหม้าย	แสดงโดยคุณครูแอบ-ลิมบี่ษเฐียร (คุณครูกองกาญจน์ สิทธิแพทย์ ถึงแก่กรรม)
	เมเนตตา	หลานสาว	แสดงโดย คุณบุญฉวี จันทรวัต นักเรียน (คุณหญิงบุญฉวี พรหโมปกรณ์กิจ ถึงแก่-กรรม)
		สาวใช้	แสดงโดย คุณฉวีวรรณ ดุลยจินดา นักเรียน (ถึงแก่กรรม)
	รีอาส	นางละคร	แสดงโดย คุณครูจำรัส ชีวะกานนท์ (นิลอุบล)
	เมโรส	นางละคร	แสดงโดย คุณเสงี่ยม จิตเสงี่ยม นักเรียน (นางนนทพิทย์พิลาศ (เสงี่ยม โรจนสมิต) ถึงแก่กรรม)

ฝ่ายชาย โมซาร์ต นักดนตรี แสดงโดย คุณครูชม-
ณ บางช้าง (คุณครูชม-
ชื่น สินบัญจะ — ถึง
แก่กรรม)

กริมม์ เศรษฐีแก่เพื่อนของโมซาร์ต
แสดงโดย ข้าพเจ้าผู้
เขียน

คนใช้ แสดงโดย คุณเจิม
เปลินเสวี นักเรียน

ส่วนท่านที่มีอุปการะแก่ละครเรื่องนี้อย่างยิ่งก็คือ คุณหญิงวัชรินทร์เสวี (ทวี รัศมิทัต--ถึงแก่กรรม) คุณครูใหญ่โรงเรียนสตรีวิทยาสมัยนั้น ท่านเป็นผู้อำนวยการในการจัดงานฉลองในครั้งนั้น และได้จัดหาอุปกรณ์ต่าง ๆ ในการแสดงอย่างครบครันทั้งยังได้ให้ความอบอุ่นใจอย่างยิ่งแก่พวกเรา ผู้ซึ่งพึ่งออกโรงแสดงเป็นครั้งแรกในชีวิต และเกือบทุกคนในหมู่ผู้แสดงล้วนเป็นลูกศิษย์เก่าของท่านทั้งสิ้น

อีกท่านหนึ่งก็คือ ท่านเจ้าคุณนรเทพปรีดา ท่านผู้นี้บรรดาครูอาจารย์และนักเรียนของโรงเรียนสตรีวิทยาแต่สมัยเดิมตลอดมาจนสมัยปัจจุบันนี้ ก็คงรู้จักท่านเป็นอย่างดี เพราะท่าน

ได้ช่วยเหลือในกิจการของโรงเรียนสตรีวิทยามาโดยตลอด โดยเฉพาะในการแสดงละครเรื่อง "ใครเป็นนางเอก" นั้น ท่านเป็นตัวตั้งตัวตีในการฝึกซ้อมในครั้งนั้นอย่างเต็มที่ โดยมิได้เห็นแก่เหน็ดเหนื่อยเลย

ส่วนคณะนักดนตรีที่แสดงประกอบเรื่องในคืนวันแสดงนั้นก็คือ คณะครูและนักเรียนของโรงเรียนสตรีวิทยาเช่นเดียวกัน เท่าที่ผู้เขียนได้สอบถามจากท่านผู้ที่ยังทรงจำเรื่องไว้ได้ก็มีคุณครู-ธัญญ์ สวัสดิ์ชูโต (น้องหญิงของท่านเจ้าคุณนรเทพปรีดา—ถึงแก่กรรม) เป็นต้นเสียงขับร้อง คุณครูปค์ระยง สาโยทภิทูร (เพ็ง ศรีทอง) ขิม, คุณครูหวล วิเศษบุตร (นางผวน พีธีรบ) (หอมหวล บุปผเวส) ไวโอลิน, คุณสมัย อิศรางกูร ณ อยุธยา นักเรียน (คุณสมัยสวาท พงศทัต) จะเข้, ส่วนผู้ที่เป็นทั้งนักดนตรีและนักร้องมี คุณเทียมจันทร์ วรรธนะพินทุ นักเรียน (ธีมากร), และคุณคำขาว บุณยมานพ นักเรียน เป็นต้น จึงขออนุญาตนำนามท่านที่กล่าวแล้วทั้งหมดมาลงไว้ ณ ที่นี้ เพื่อเป็นเครื่องเตือนใจในความทรงจำร่วมกัน ทั้งท่านที่ล่วงลับไปแล้วและท่านที่ยังมีชีวิตอยู่ว่า อย่างน้อยครั้งหนึ่งเราได้ร่วมกันแสดงกิจกรรมอันสนุกสนานให้แก่โรงเรียนของเรามาแล้ว

อันชื่อเรื่องละครที่ผูกไว้เป็นปัญหาข้างต้น ก็เพราะ ว่า นายโมซาร์ต พระเอกของเรื่องนี้เป็นนักไวโอลินเอกที่มีชื่อหอม-หวล เป็นที่ต้องตาต้องใจของบรรดาทั้งสาวแก่แม่หม้าย ฉะนั้น เมื่อนายโมซาร์ต ได้มาเยี่ยมเยียนถึงบ้านของคุณ ป้า เศรษฐินี-หม้าย ซึ่งยังแต่งตัวสวยพริ้งอย่างไม่ยอมแก่ มีหลานสาวรุ่นที่งามพริ้มเพรา มีสาวใช้ที่งามเฉิดฉาย ทั้งยังได้มาพบกับนางละครผู้งามเลอเลิศอีกสองคน ซึ่งได้เผอิญมาซ้อมร้องเพลงอยู่ที่บ้านนี้ในขณะเดียวกัน จึงได้เกิดเป็นปัญหาหนักขึ้นว่า ใครหนอจะได้เป็นนางเอกของนายหนุ่มโมซาร์ต ผู้นี้

เพื่อสนับสนุนให้เห็นความงามของนางเอกในเรื่องนี้ให้เด่นชัดยิ่งขึ้น ผู้เขียนจึงขอถือโอกาสยกคำนาม "สามฉวี" ซึ่งเป็นคำนามที่รู้กันแพร่หลายในหมู่นักเรียนสตรีวิทยาสมัยนั้น มากล่าวแถมไว้ในที่นี้สักเล็กน้อย อันว่าคำนาม "สามฉวี" นั้น ฉวีหนึ่งก็คือ "บุญฉวี" อีกฉวีหนึ่งก็คือ "ฉวีวรรณ" ซึ่งทั้งสองเป็นตัวละครในเรื่องดังกล่าวแล้ว และอีกฉวีหนึ่ง ก็คือ "นวล-ฉวี" (นวลฉวี เทพวัลย์ — ถึงแก่กรรม) นาม "สามฉวี" นี้ย่อมเป็นที่เลื่องลือกันว่า เธอทั้งสามเป็นดาราดวงเด่นของสตรีวิทยาสมัยหนึ่งทีเดียว

คุณหญิงบุญฉวี พรหโมปกรณ์กิจ เป็นศิษย์คนหนึ่งของข้าพเจ้าที่โรงเรียนสตรีวิทยา ต่อมาคุณหญิงบุญฉวี ฯ ก็ได้มารับราชการเป็นเพื่อนครูใหญ่อยู่ในกรมเดียวกันกับข้าพเจ้า คือ กรมวิสามัญศึกษา เป็นเวลานานปี โรงเรียนของเราทั้งสองได้ร่วมกันแสดงในงานต่าง ๆ ของกระทรวงศึกษาธิการหลายครั้ง และในตอนท้ายที่สุดในชีวิตการรับราชการของข้าพเจ้า คุณหญิงบุญฉวี ฯ กับข้าพเจ้าก็ได้มาร่วมงานในหน้าที่ศึกษานิเทศก์ในสังกัดกรมการฝึกหัดครูด้วยกันอีกครั้งหนึ่ง แล้วคุณหญิงบุญฉวี ฯ ได้ย้ายไปรับราชการเป็นอาจารย์ใหญ่โรงเรียนฝึกหัดครูในต่างจังหวัด ส่วนข้าพเจ้าก็ได้ลาออกจากราชการไป และเสมือนว่าเราจะต้องมีโอกาสได้พบกันเสมอไป ก่อนที่คุณหญิงบุญฉวีจะครบเกษียณ-อายุ คุณหญิงบุญฉวี ฯ ก็ได้ย้ายกลับมารับราชการในกรุงเทพ ฯ อีกครั้งหนึ่งคือเป็นผู้อำนวยการวิทยาลัยครู ซึ่งอยู่ติดกันกับบ้านของข้าพเจ้านั่นเอง

ตลอดเวลาที่กล่าวแล้ว เราทั้งสอง คือ คุณหญิงบุญฉวี ฯ และข้าพเจ้าได้ติดต่อกันอยู่เสมอ ทั้งในเรื่องส่วนตัวและในเรื่องราชการ ไม่ว่าคุณหญิงบุญฉวี ฯ จะอยู่ในกรุงเทพ ฯ หรือออกต่างจังหวัด คุณหญิงบุญฉวี ฯ เป็นผู้มีความกตัญญูต่อครูบาอาจารย์และผู้มีพระคุณอย่างจริงใจ ทั้งเป็นผู้เสมอต้นเสมอปลาย เคยให้ความรักใคร่นับถือไว้วางใจอย่างไรก็คงเป็นอยู่อย่างนั้นจนตลอด

ชีวิตของเธอ แม้ในยามสุขหรือทุกข์เราก็ได้ล่วงรู้เรื่องราวและช่วยเหลืออุปการะแก่กันตามควรอยู่ตลอดมา และความรักใคร่สนิทสนมกันนี้ก็ยังได้ผูกพันลงมาถึงขั้นลูก ๆ ของเราทั้งสองอีก-ด้วย

คุณหญิงบุญฉวี ฯ เป็นผู้มีจิตใจเข้มแข็ง อดทน เป็นอย่างยิ่ง จะเห็นได้จากการที่ต้องเลี้ยงดูบุตรธิดาที่มีอายุไล่เลี่ยกันถึง 7 คน และได้ให้การศึกษาแก่บุตรทุกคนเป็นอย่างดี ทั้งยังได้ส่งเสริมให้บุตรได้ไปศึกษาต่อในต่างประเทศด้วยทุนทรัพย์ส่วนตัว จนได้รับปริญญากลับมารับราชการหรือทำงานส่วนตัวได้รับความเจริญทั่วกัน และเมื่อบุตรธิดามีอายุอยู่ในวันอันสมควร ก็ได้จัดให้มีคู่ครองที่มีหลักฐานมั่นคงได้อย่างเหมาะสมยิ่ง นับว่าได้กระทำหน้าที่ของมารดาที่สมบูรณ์พร้อม จึงสมควรยกย่องให้เป็นมารดาตัวอย่างได้ผู้หนึ่ง

และในขณะเดียวกันกับที่ต้องมีภาระเลี้ยงดูบุตรหลายคนนั้นเล่า คุณหญิงบุญฉวี ฯ ก็มิได้ละเลยในหน้าที่ราชการแต่กลับปฏิบัติราชการให้ก้าวหน้าด้วยความเฉลียวฉลาด ฟันฝ่าอุปสรรคทั้งหลายด้วยความเข้มแข็ง มีความซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่ไว้วางใจของทางราชการ จึงได้เลื่อนตำแหน่งสูงขึ้น โดยลำดับ จนในที่สุดได้รับตำแหน่งเป็นผู้อำนวยการวิทยาลัยครูที่มีชื่อเสียงจวบจนสิ้นอายุราชการ

ข้าพเจ้าจึงใคร่จะขอกล่าวว่าผู้ที่มีความสามารถปฏิบัติหน้าที่ทั้งทางส่วนตัวและทางราชการให้เจริญไปพร้อมกันทั้งสองทางได้ดังนี้ ย่อมสมควรจะได้รับความยกย่องในคุณงามความดีของเขาเป็นอย่างยิ่ง

ผลแห่งคุณงามความดีดังกล่าวแล้ว ประกอบกันกับการที่คุณหญิงบุญฉวีฯ ได้ช่วยเหลือในกิจการสังคมสงเคราะห์อื่น ๆ คุณหญิงบุญฉวีฯ จึงได้รับพระมหากรุณาธิคุณ โดยได้รับพระราชทานตราจตุตถจุลจอมเกล้า อันนับว่าเป็นเกียรติยศแก่ตนและตระกูลวงศ์เป็นอย่างสูง

บัดนี้ คุณหญิงบุญฉวีฯ ก็ได้จากบุตรหลานญาติมิตรศิษย์และครูอาจารย์ทั้งปวงไปแล้ว แต่คุณงามความดีของคุณหญิงบุญฉวีฯ ก็จะยังคงตรึงตราอยู่ในความทรงจำของพวกเราที่อยู่เบื้องหลังมิรู้หาย วาระใดที่เรานึกถึงความเป็นแม่ที่ดี เป็นศิษย์ที่ดี เป็นมิตรสหายที่ดี และเป็นผู้ร่วมงานที่ดีแล้ว วาระนั้นก็จะทำให้ระลึกถึง "นางเอกของเรา" คือ "คุณหญิงบุญฉวี พรหโมปกรณ์กิจ" ผู้นี้อยู่ตลอดไป

ด้วยอานุภาพแห่งกุศลผลบุญ ที่คุณหญิงบุญฉวีฯ ได้บำเพ็ญไว้ในภพนี้ ประกอบด้วยกุศลทักษิณานุประทานที่บรรดาลูกหลานญาติ มิตร ตลอดจนศิษย์และ ครูอาจารย์ ของคุณหญิงบุญฉวีฯ ได้ร่วมกันบำเพ็ญอุทิศให้แก่คุณหญิงบุญฉวี ฯ ในครั้งนี้ จงดลบันดาลให้คุณหญิงบุญฉวี ฯ ได้ไปสู่สุขคติในสัมปรายภพโน้นเทอญ.

ผจงวาด วายวานนท์

28 กุมภาพันธ์ 2520

ระลึกถึง

คุณหญิงบุญฉวี พรหโมปกรณ์กิจ

ในฐานะที่ดิฉันได้รู้จักคุ้นเคยกับคุณหญิงบุญฉวี พรหโม-ปกรณ์กิจ มาตั้งแต่สมัยที่เราเป็นครูน้อยอยู่ที่โรงเรียนสตรีวัดระฆัง ดิฉันเป็นครูอยู่ก่อน คุณหญิงมาอยู่เมื่อ 1 มิถุนายน 2474 ขณะนั้นยังเป็นนางสาวบุญฉวี จันทรวัต นอกจากการสอนแล้ว ในสมัยนั้นทางโรงเรียนต้องทำกิจกรรมพิเศษอีก เช่นการแข่งขันกรีฑานักเรียน การออกร้านขายอาหารในงานกาชาด งานลูกเสือ งานศิลปหัตถกรรมนักเรียน ขณะนั้นมีครูไม่มากครูทุกคนจึงต้องช่วยกันทำอาหาร, ช่วยกันขาย งานครั้งหนึ่งมี 7 วัน 7 คืน ก็ต้องช่วยกันทั้ง 7 วัน 7 คืน ฉะนั้นครูทุกคนจึงร่วมสุขร่วมทุกข์ รักใคร่สนิทสนมและนับถือกันมาก ยามว่างเราจะชวนกันไปดูภาพยนต์ รับประทานอาหาร ซื้อของกับเพื่อน ๆ อีกหลายคน เป็นที่สนุกสนานมาก

ต่อมาเราก็ย้ายแยกกันไปรับราชการต่างจังหวัด ดิฉันไปเมื่อ พ.ศ. 2482 คุณหญิงไปเมื่อ พ.ศ. 2484 แต่แล้วในที่สุดเราก็มาพบกันที่โรงเรียนสตรีวัดระฆังอีก คุณหญิงมาเป็นครูใหญ่

เมื่อ 28 เมษายน 2489 ดิฉันมาเป็นผู้ช่วย เมื่อ 1 เมษายน 2490 ดิฉันได้ร่วมงานครั้งหลังนี้ 6 ปี ปี 2496 ดิฉันต้องย้ายไปเป็นครูใหญ่โรงเรียนสตรีวัดชิโนรส (เริ่มเปิดใหม่) ต่อมาคุณหญิงก็ย้ายไปอยู่กรมฝึกหัดครู เมื่อ พฤศจิกายน 2497

คุณหญิงเป็นผู้ซึ่งมีความสามารถ ขยัน เข้มแข็ง อดทน ซื่อสัตย์ และเล็งผลเลิศของงานเป็นที่ตั้งโดยไม่เห็นแก่ความเหน็ดเหนื่อย จึงมีผลงานในสมัยที่เป็นอาจารย์ใหญ่ ซึ่งควรจะนำมากล่าวบ้างพอสมควร ดังต่อไปนี้

ด้านวิชาการ กวดขันให้นักเรียนได้มีความรู้และเรียนจบไปอย่างมีคุณภาพ นอกจากนั้นยังได้ส่งเสริมวิชาด้านศิลปให้นักเรียนได้เลือกเรียนตามความถนัดทั้งใน และนอกตารางสอน ได้จ้างครูมาสอนดนตรีไทย และสากล ทั้งจัดตั้งวงดนตรีให้ถาวรยั่งยืนจนบัดนี้

การปรับปรุงอาคารสถานที่ อาคารเรียนซึ่งเดิมเป็นอาคารไม้เก่าแก่ และคับแคบไม่พอเพียงที่จะรับนักเรียน ซึ่งจะเพิ่มขึ้นทุก ๆ ปี จึงหาหนทางเพื่อก่อสร้างตึกเรียนให้เป็นอาคารถาวรเพิ่มขึ้นต่อมาเมื่อปี 2494 ได้งบประมาณก่อสร้างเพียงเล็กน้อย จึงสร้างได้เพียงจำนวนเงินที่ได้รับและปีต่อมาได้รับเพิ่มเติมสร้าง

ต่ออีก แต่ถึงกระนั้นไม่เสร็จตามแบบแปลน ปี 2497 อาจารย์ใหญ่ย้ายไปอยู่กรมฝึกหัดครู จึงเป็นหน้าที่ของครูใหญ่คนหลัง ๆ ได้ดำเนินการต่อไป

ในปี 2494 ได้จัดหาเงินปรับปรุงอาคารเรียนโดยให้นักเรียนแสดงละคร อาจารย์ใหญ่ฝึกซ้อมและกำกับการแสดงเอง เก็บเงินได้สี่หมื่นเศษ ก็นับว่ามากสำหรับสมัยนั้น

นอกจากกิจการของโรงเรียนแล้ว คุณหญิงยังได้ร่วมมือกับอดีตครูใหญ่ ครูเก่า ศิษย์เก่าและครูปัจจุบัน ก่อตั้งสมาคมศิษย์เก่าสตรีวัดระฆังขึ้นเมื่อปี 2494 ผลการเลือกตั้งคณะกรรมการ นางชลธารพฤฒิไกร (อดีตครูใหญ่) ได้รับเลือกตั้งเป็นนายก คุณหญิงบุญฉวี เป็นอุปนายกและมีกรรมการอื่น ๆ อีก รวม 25 ท่าน

ในระยะที่คุณหญิงต้องย้ายไปอยู่กรมฝึกหัดครูและเดินทางไปต่างประเทศ กลับมาต้องไปรับราชการต่างจังหวัด ไม่สามารถมาช่วยงานของสมาคมได้จึงขอลาออกไประยะหนึ่ง เมื่อกลับมารับราชการในกรุงเทพ ฯ ครั้งหลัง คือเมื่อมาเป็นผู้อำนวยการวิทยาลัยครูจันทรเกษม จึงได้กลับมาช่วยงานสมาคมอีก พ.ศ. 2515 ได้รับเลือกตั้งเป็นนายกสมาคม และคุณหญิงก็ได้ดำรงตำแหน่งนี้มาจนถึงวันสุดท้ายแห่งชีวิต

การที่ดิฉันและคุณหญิงได้มาร่วมงานกันในครั้งหลังนี้ ยิ่งทำให้เรามีความเข้าใจซึ่งกันและกันยิ่งขึ้น เรารักใคร่นับถือกันเสมือนญาติพี่น้องคนหนึ่ง มีความทุกข์ สุขอะไรปรึกษาหารือช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ถึงแม้จะแยกย้ายจากกัน แต่ส่วนตัวยังติดต่อและไปมาหาสู่กันเสมอมาจนบัดนี้

เมื่อวันที่ 25 ธันวาคม 2519 ดิฉันได้คุยกันทางโทรศัพท์ คุณหญิงชวนให้ไปคุยกันที่บ้านดิฉันเดินทางไปแต่เป็นที่น่าเสียดายเราไม่ได้พบกัน คุณหญิงมีธุระไปนอกบ้านสั่งคนเฝ้าบ้านไว้ว่า ประเดี๋ยวจะกลับให้ดิฉันคอย แต่คนรับคำสั่งกลับบอกดิฉันว่าคุณหญิงจะกลับเย็น ๆ ดิฉันอยู่ถึงเย็นไม่ได้จึงกลับ ตั้งใจไว้ว่าหลังปีใหม่แล้วจะไปพบกันใหม่

วันหลังปีใหม่ 3 มกราคม 2520 ได้รับโทรศัพท์จากลูกสาว คนที่ 3 ของคุณหญิงว่าคุณแม่ป่วยหนักอยู่ที่โรงพยาบาลกรุงเทพคริสเตียน อยู่ห้องฉุกเฉิน (คุณหญิงมีโรคประจำตัวอยู่หลายโรค เช่นเบาหวาน ความดัน และโรคหัวใจ) จึงตกใจและเป็นห่วงมากรีบไปเยี่ยม นึกว่าอาการป่วยคงไม่เกินความสามารถของแพทย์เป็นแน่ เมื่อไปถึงโรงพยาบาลขอเข้าเยี่ยม พยาบาลบอกว่าคุณหญิงอยู่เตียงมีม่านกั้น ดิฉันรีบไปเปิดม่านดู เห็น

กำลังหลับหน้าตาสดชื่น ปลอบใจตัวเองว่าอาการคงทุเลาและอ่อนเพลียจึงหลับสนิทอย่างนี้ ไม่อยากคิดเป็นอย่างอื่น จึงเลี่ยงถามพยาบาลว่าท่านหลับนานแล้วหรือก็ได้คำตอบว่าท่านสิ้นใจไปแล้วตั้งแต่ 11.30 น. ดิฉันไม่เชื่อหูตัวเองว่าจะได้ยินคำนี้โดยกระทันหันและรวดเร็วเช่นนี้ เพื่อความแน่ใจจึงเปิดม่านพิจารณาดูอีกครั้งหนึ่ง โธ่! คุณหญิงจากไปเสียแล้ว เราเพียงได้พบกันแต่ไม่ได้คุยกัน ดิฉันรู้สึกเสียใจและอาลัยเป็นอย่างยิ่ง การจากไปอย่างกระทันหันและรวดเร็วเช่นนี้ ยังความเศร้าโศกเสียใจอาลัยรักมาสู่บุตรหลาน ญาติมิตร ครู อาจารย์และลูกศิษย์อย่างสุดซึ้ง

คุณหญิงได้ทำหน้าที่ทุกอย่างครบถ้วน สมบูรณ์แล้ว ทั้งที่ตัวเองมีสุขภาพไม่ดีนัก คือ

1. งานในราชการก็ปฏิบัติได้โดยเรียบร้อยจนครบเกษียณ นอกนั้นยังได้บำเพ็ญประโยชน์ให้ส่วนรวมเป็นอันมาก จนได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์จตุตถจุลจอมเกล้า

2. ความกตัญญูกตเวทีซึ่งมีต่อบิดา มารดาและผู้มีพระคุณก็ได้ฉลองพระเดชพระคุณแล้ว ได้เลี้ยงดูบิดามารดาและคุณป้าซึ่งแก่ชรามาตลอดขณะนี้ท่านทั้ง 3 ถึงแก่กรรมไปหมดแล้ว

3. เลี้ยงดูและให้การศึกษาแก่บุตรธิดา 7 คน เพราะสามีคือ คุณหลวงพรหโมปกรณ์กิจ ได้ถึงแก่กรรมตั้งแต่บุตรธิดาทุกคน ยังอยู่ในวัยเรียน คุณหญิงต้องรับผิดชอบแต่เพียงคนเดียว บัดนี้บุตรธิดาได้จบการศึกษาทั้งในและนอกประเทศได้รับปริญญาและมีงานทำแล้วทุกคน และบางคนที่อายุพอสมควรมีครอบครัวได้ก็จัดการแต่งงานให้เป็นหลักฐาน

เป็นอันว่าคุณหญิงจากไปโดยไม่มีอะไรที่จะเป็นห่วงกังวลอีกแล้ว ผลแห่งกรรมดีที่คุณหญิงได้กระทำไว้แต่หนหลังคงจะสนองให้ดวงวิญญาณอันบริสุทธิ์ของคุณหญิงบุญฉวี พรหโมปกรณ์กิจจงไปสู่สุคติในสัมปรายภพตลอดไปเทอญ

เสาวนีย์ ปายะนันทน์

กราบอาจารย์ที่รักและเคารพ
ด้วยความรักและอาลัยอย่างยิ่ง

ดิฉันเป็นศิษย์เก่าและเป็นครูโรงเรียนสตรีวัดระฆัง ฉะนั้น ดิฉันจึงถือว่าเป็นโชคดีอย่างยิ่งที่ได้เป็นทั้งลูกศิษย์และผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาของอาจารย์คุณหญิงบุญฉวี พรหโมปกรณ์กิจ ดิฉันยังจำได้ดีว่า เมื่อดิฉันได้ทราบข่าวเสียของท่านนั้น เป็นวันที่ 3 มกราคม 2520 ดิฉันได้โทรศัพท์จากอาจารย์สุจินต์ จิบโคก-หวาย อาจารย์ที่โรงเรียนบอกว่าอาจารย์คุณหญิงบุญฉวี ป่วยมากอยู่ที่โรงพยาบาลกรุงเทพคริสเตียน ดิฉันรีบโทรศัพท์ไปเรียนให้อาจารย์เสาวนีย์ ปายะนันทน์ ทราบแต่ทราบว่าอาจารย์เสาวนีย์ไปเยี่ยมอาจารย์ที่โรงพยาบาลแล้ว ต่อมาอีกประเดี๋ยวเดียวก็ได้รับโทรศัพท์จากอาจารย์สุจินต์ อีกว่าอาจารย์เสียเสียแล้ว ดิฉันทั้งตกใจและเสียใจอย่างยิ่งรีบโทรศัพท์ไปเรียนให้อาจารย์ถมยา ชลธารพฤฒิไกร ทราบเรื่องนี้ อาจารย์ถมยา ท่านก็ซักไซ้ด้วยความตกใจมากเช่นเดียวกัน อาจารย์เป็นครูที่เอาใจใส่สอนศิษย์ถ้วนหน้ากัน ทุกคนที่เป็นลูกศิษย์ท่านยังจำได้ และจำได้ดีถึง

ความเข้มงวดกวดขันของท่านที่ต้องการจะให้ลูกศิษย์ของท่านได้ความรู้ดี ท่านจะสอนภาษาอังกฤษ สอนคณิตศาสตร์หรือแม้แต่ภาษาฝรั่งเศส (สมัยก่อน มีเรียน ภาษาฝรั่งเศสที่โรงเรียนสตรีวัดระฆังตั้งแต่ชั้นมัธยมปีที่ 5) หรือจะเป็นวิชาพลศึกษา คุมแข่งขันซ้อมกีฬาจนโรงเรียนสตรีวัดระฆังมีชื่อว่าเก่งในทางกีฬาจนปรากฏว่าได้รับโล่รางวัลยอดเยี่ยมติดกัน 3 ปีจนได้เป็นกรรมสิทธิ์ และความเก่งมีฝีมือในการแข่งเนตบอลล์ก็เป็นที่ปรากฏลือชื่อในสมัยนั้น ลูกศิษย์ทุกคน ถึงแม้จะกลัวอาจารย์อย่างยิ่ง แต่ทุกคนก็สารภาพว่าทุกคนรักอาจารย์ไม่น้อยเลย ยิ่งเมื่อโตเป็นผู้ใหญ่ขึ้นตอนที่ได้ประกอบอาชีพกันเช่นนี้แล้วทุกคนเข้าใจและรู้ซึ้งถึงพระคุณท่านว่าถ้าไม่ได้อาจารย์คอยจ้ำจี้จ้ำไชให้ท่องศัพท์ให้สนใจการเรียน เราก็จะไม่ได้ดีกันอย่างนี้ เราก็จะไม่ได้เรียนสำเร็จประกอบอาชีพกันได้เช่นนี้ พระคุณของอาจารย์มีมากยิ่งนัก พวกเราลูกศิษย์ยังไม่ได้ทันทดแทนพระคุณของท่าน ท่านก็มาจากพวกเราไปแล้ว ไปอย่างไม่มีวันกลับ แต่พวกเรายังรู้สึกถึงพระคุณท่านอยู่เสมอ ยิ่งดิฉันและบรรดาน้อง ๆ ที่เคยเป็นทั้งศิษย์และผู้ที่อยู่ใต้บังคับบัญชาของท่านที่เป็นครูอยู่ที่โรงเรียน สตรีวัดระฆังอยู่ในเวลานี้ ทุกคนได้รับความรู้ทั้งทางวิชาการเบื้องต้น

และตอนที่ได้ปฏิบัติราชการมาจากท่าน ท่านไม่เคยลืมชื่อผู้ที่เป็นลูกศิษย์ ท่านจำได้ยิ่งเป็นผู้ที่ท่านดุและตีมากท่านยิ่งจำได้แม่น เวลาพบท่านท่านจะเล่าประวัติเราให้ฟังว่าคนนั้นเมื่อก่อนอย่างนั้น...อย่างนี้...คนนั้นแสดงละครเป็นตัวนั้น ตัวนี้....ท่านเรียกชื่อพวกเราเป็นชื่อตัวละครในเรื่อง Mid Summer's Night Dream ที่คณะนักเรียนสตรีวัดระฆังแสดงที่สามัคยาจารย์ (โรงเรียนสวนกุหลาบ) ได้อย่างขึ้นใจ การที่พวกนักเรียนได้แสดงละครเป็นแรมเดือนและครูมีหน้าที่ควบคุมละครเป็นแรมเดือนเช่นนี้ทำให้ครู นักเรียน และอาจารย์มีความใกล้ชิดสนิทสนมกันอย่างสนิทแน่นแฟ้นอย่างที่เรียกว่าร่วมทุกข์ร่วมสุขกันทีเดียว มีทั้งสุข–สนุกจนต้องเอามาพูดถึงกันบ่อย ๆ และมีทั้งทุกข์เพราะถูกดุจนเสียน้ำตากันคนละหลายครั้งหลายหน ความสุขความสนุก ความใกล้ชิดระหว่างครูและนักเรียนในสมัยนี้จะหาได้เหมือนอย่างสมัยก่อนหายากนัก พวกเราทุกคนที่เป็นครูสตรีวัดระฆังในสมัยนั้นยังจำได้ดีไม่มีวันลืมไปจากพวกเราเลย

"สตรีวัดระฆัง" มีชื่อเสียงในทางการเรียน การกีฬาและการละครมากที่สุด ที่กล่าวกันได้ว่าเป็น "สมัยทอง" ของเราก็

อยู่ในสมัยที่อาจารย์เป็นอาจารย์สตรีวัดระฆัง เป็นอาจารย์ใหญ่ของสตรีวัดระฆัง โรงเรียนเรามี "ตึก" หลังแรกก็ในสมัยอาจารย์ ทุกคนชาวสตรีวัดระฆังทราบดีทุกคนมีความซาบซึ้งในพระคุณของอาจารย์ยิ่งนัก ดิฉันในนามของศิษย์เก่าและครูโรงเรียนสตรีวัดระฆัง ขอกราบอาจารย์ด้วยความรักเคารพและรู้ถึงพระคุณของท่านเป็นอย่างยิ่ง ขอสัญญาว่าถ้ายังมีชีวิตอยู่ตราบใดจะขอทนุบำรุงโรงเรียนสตรีวัดระฆังของเราให้เจริญยิ่ง ๆ ขึ้นไป ถึงแม้อาจารย์จะอยู่บนสวรรค์ชั้นใดก็ตาม ขอได้โปรดทราบถึงความตั้งใจอันแน่วแน่ของบรรดาศิษย์ของอาจารย์ด้วยว่าทุกคนขอกราบอาจารย์ด้วยความรักและอาลัยอาจารย์อย่างที่สุด ในชาตินี้จะไม่ลืมอาจารย์ที่รักและเคารพของพวกเราเลย

ที่สุดนี้ขอคุณงามความดีของอาจารย์ที่ได้สะสมมาและขอกุศลผลบุญของบุตรธิดาญาติพี่น้อง เพื่อนฝูงและบรรดาศิษย์ทั้งหลายร่วมบำเพ็ญเพื่ออาจารย์ จงดลบันดาลให้อาจารย์ไปสู่สุคติในสัมปรายภพด้วยเทอญ

ลูกศิษย์สตรีวัดระฆังของอาจารย์

22 มีนาคม 2520

คุณแม่ของลูก

กราบคุณแม่ที่เคารพรักของลูก

เป็นโอกาสสุดท้ายที่ลูกจะได้คุยกับคุณแม่ ถึงแม้ว่าลูกจะไม่แน่ใจว่าคุณแม่จะได้รับรู้หรือไม่ แต่ลูก ๆ ก็ขอรำลึกถึงพระคุณของคุณแม่

วันที่ 3 มกราคม 2520 เป็นวันประชาบีติของคนไทยทั่วประเทศ ลูกทั้ง 7 คนของคุณแม่ก็ต้องเศร้าสลดใจที่สุดในวันนี้-ด้วย เพราะลูก ๆ ได้สูญเสียคุณแม่ไปอย่างชนิดที่ไม่มีทางที่จะได้กลับคืนมา ลูก ๆ ไม่คิดฝันมาก่อนเลยว่าคุณแม่จะทิ้งลูกไปเร็วเช่นนี้ ไม่คิดว่าคุณแม่จะอายุสั้นเพียงนี้ คุณแม่ด่วนจากลูกไปทั้ง ๆ ที่ลูกยังไม่มีโอกาสได้ปรนนิบัติและสนองบุญคุณคุณแม่เลย

ชีวิตในวัยเด็กของคุณแม่ คุณแม่เป็นลูกที่ดีของคุณตาคุณยาย ลูกยังจำคำพูดของคุณตาคุณยายได้ว่า คุณแม่เป็นลูกที่ดีขนาดไหนเมื่อเทียบกับพวกลูก ๆ ของคุณแม่ คุณแม่เป็นคนว่านอนสอนง่าย เคารพและเชื่อฟังคุณตาคุณยาย พวกลูก ๆ ยังจำได้ดีว่าคุณแม่เสียใจมากเพียงใด เมื่อคุณแม่สูญเสียคุณตาไปอย่างกระทันหันจากโรคเบาหวานและหัวใจวาย ต่อมาคุณแม่ก็ทุ่มเท

ชีวิตจิตใจดูแลปรนนิบัติคุณยายซึ่งต้องนอนป่วยอยู่ และช่วยตัวเองไม่ค่อยได้ แม้ว่าสุขภาพของคุณแม่เองจะไม่ค่อยดีนักจนพวกลูก ๆ พากันเป็นห่วงกลัวคุณแม่จะล้มป่วยลงอีกคนหนึ่ง และในที่สุดคุณยายก็จากคุณแม่ไปเมื่อเกือบปีมานี้เอง

เมื่อคุณแม่เป็นนักเรียน ก็เป็นนักเรียนที่ดี เคารพและเชื่อฟังครูบาอาจารย์ ขยันหมั่นเรียน จบการศึกษาเมื่ออายุยังน้อย เริ่มชีวิตการเป็นครูเมื่ออายุยังน้อยมาก ลูกยังจำได้ว่าคุณแม่เคยเล่าว่าลูกศิษย์รุ่นแรกบางคนของคุณแม่อายุแก่กว่าคุณแม่เสียอีก

คุณแม่เป็นภรรยาที่ดีของคุณพ่อ แม้ว่าคุณแม่จะไม่มีโอกาสติดตามคุณพ่อไปอยู่ตามจังหวัดต่าง ๆ ที่คุณพ่อถูกย้ายไป เพราะความเป็นห่วงลูก ๆ คุณแม่ก็พยายามทำทุกวิถีทางที่จะช่วยเชิดชูชื่อเสียงและเกียรติยศของคุณพ่อ คุณแม่ต้องสูญเสียคุณพ่อไปเมื่อ 14 ปีมาแล้วด้วยโรคร้าย ทิ้งคุณแม่ไว้ให้ต้องต่อสู้อย่างโดดเดี่ยวเพื่อลูก ๆ ทั้ง 7 คน

ในฐานะการเป็นครู คุณแม่ก็ทุ่มเทชีวิตจิตใจอบรมสั่งสอนลูกศิษย์ ต้องการให้ลูกศิษย์ทุกคนเป็นคนดี ได้รับความรู้ให้เต็มที่จนบางครั้งคุณพ่อบ่นน้อยใจว่าคุณแม่รักลูกศิษย์มากกว่ารักคุณพ่อในระยะหลัง ๆ ของชีวิตการเป็นครูของคุณแม่ คุณแม่ต้อง

ยากลำบากมากขึ้น ต้องผจญกับนักเรียนนักศึกษาบางคนที่หัวรุนแรง อารมณ์ร้อนเนื่องจากเป็นเด็กวัยรุ่น แต่คุณแม่ก็สามารถแก้ปัญหาได้เป็นอย่างดี

ชีวิตการเป็นแม่ของคุณแม่ ลูก ๆ ไม่รู้สรรหาคำพูดใดมาบรรยายถึงความดีทั้งหมดของคุณแม่ที่มีต่อลูกได้ ตั้งแต่ลูกเกิดมาจนเติบใหญ่ คุณแม่ทุ่มเทกำลังกาย กำลังใจเพื่อลูก ๆ อบรมสั่งสอนลูกให้เป็นคนดี พากเพียร ซื่อสัตย์และรู้จักช่วยตัวเอง ให้ถือสุภาษิตที่ว่าตนเป็นที่พึ่งแห่งตน คุณแม่รับราชการ เก็บหอมรอมริบ เพื่อที่จะให้ลูก ๆ ได้รับการศึกษาที่ดีที่สุดตามแต่สติ-ปัญญาของลูก ๆ แต่ละคน เพื่อที่ลูกจะได้เลี้ยงตัวเองได้เมื่อคุณแม่ต้องจากลูกไปอย่างไม่มีวันกลับ และคุณแม่ก็บรรลุถึงความมุ่ง-หวังของคุณแม่ที่ได้ตั้งไว้ ลูกทุกคนเรียนจบปริญญาตรีและบางคนสำเร็จปริญญาโทจากต่างประเทศตามความปรารถนาของคุณแม่

พวกเราลูก ๆ มีความภาคภูมิใจในคุณแม่ ตลอดชีวิตของคุณแม่ คุณแม่มีแต่ความสัตย์ซื่อ กตัญญูกตเวทีต่อบุพการีและครูอาจารย์ เป็นพลเมืองดีของประเทศ เป็นพุทธศาสนิกชนที่ดีจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ ลูก ๆ ยังจำได้ดีถึงความปลาบปลื้มใจและภาคภูมิใจของคุณแม่เมื่อคุณแม่ได้รับพระราชทานโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมเป็น "คุณหญิง"

เมื่อคุณแม่ครบเกษียณอายุแล้วลูก ๆ คิดว่าคุณแม่คงจะได้พักผ่อนอย่างเต็มที่ หลังจากที่ได้ตรากตรำทำงานมานานและประกอบทั้งในระยะหลังนี้สุขภาพของคุณแม่ไม่ค่อยดี จากโรค-หัวใจ ความดันโลหิตสูงและเบาหวาน แต่ลูก ๆ กลับผิดหวังเมื่อคุณแม่บอกว่าจะช่วยทำงานในโรงเรียนของมูลนิธิแห่งหนึ่งตามคำชักชวนของท่านผู้มีอุปการะคุณและเป็นที่นับถือของคุณแม่ท่านหนึ่งโดยคุณแม่ให้เหตุผลว่า คุณแม่ทนไม่ได้ที่จะต้องอยู่เฉย ๆ โดยไม่ได้ทำงานการอะไรหลังจากปลดเกษียณ ลูก ๆ ไม่อาจจะทัดทานได้และคิดว่าถ้าคุณแม่ได้ใช้เวลาว่างให้เป็นประ-โยชน์อาจจะทำให้คุณแม่สบายใจและสุขภาพดีขึ้น การทำงานของคุณแม่ครั้งนี้คุณแม่ต้องพักอยู่ในบ้านพักของโรงเรียนนั้นแม้ว่าจะเป็นวันเสาร์ หรือวันอาทิตย์ก็ตาม ทำให้เราแม่ลูกไม่ค่อยมีโอกาสได้พบกันบ่อยนัก ความหวังของลูกที่ว่าคุณแม่จะสบายใจเมื่อได้ทำงานในโรงเรียนนั้น กลับเป็นตรงกันข้ามเพราะปรากฏว่าใน 3 — 4 เดือนต่อมาคุณแม่มีแต่เรื่องกังวลใจ หนักใจ น้อยเนื้อต่ำใจ และมีปัญหามากมายที่จะต้องขบคิดจนทำให้อาการทางโรคหัวใจและความดันโลหิตสูงของคุณแม่กำเริบขึ้น ถ้าลูก ๆ รู้

ล่วงหน้าว่าคุณแม่จะต้องผจญกับปัญหาเหล่านี้ลูก ๆ จะไม่ยอมให้คุณแม่ต้องทนทำอยู่เช่นนั้น ลูกทุกคนเสียใจเป็นที่สุด ที่ไม่ได้คัดค้านคุณแม่แต่แรก และลูก ๆ ถือว่าเป็นความผิดของลูกทุกคนที่ไม่ได้ทัดทานคุณแม่ไว้ และไม่ล่วงรู้ถึงสาเหตุของความไม่สบายใจของคุณแม่ จนเป็นเหตุให้ลูก ๆ ต้องสูญเสียคุณแม่ไปอย่างไม่มีวันที่จะได้กลับคืนมา

ในเช้าตรู่ของวันอาทิตย์ที่ 2 มกราคม คุณแม่ถูกพามาจากบ้านพักในโรงเรียนในสภาพไร้สติโดยคนขับรถของโรงเรียนและผู้ดูแลใกล้ชิดของคุณแม่มายังโรงพยาบาล ลูกได้พยายามให้การรักษาพยาบาลคุณแม่อย่างเต็มที่จนลูกแน่ใจว่าคุณแม่จะปลอดภัยในที่สุด แต่เหตุการณ์กลับเปลี่ยนไปเมื่อลูกพบในเช้าวันรุ่งขึ้นว่าอาการของคุณแม่เลวลงอีก ลูกได้พยายามทุกวิถีทางที่จะช่วยชีวิตของคุณแม่ไว้แต่ไร้ผล คุณแม่ได้จากลูก ๆ ไปในวันที่ 3 มกราคม 2520 เวลา 11.30 น. ด้วยโรคหัวใจวายท่ามกลางความเศร้าโศกของลูก ๆ และญาติมิตร

หากวิญญาณมีจริง ลูก ๆ ขอให้วิญญาณของคุณแม่ได้รับทราบถึงความเศร้าโศก เสียใจของลูกที่ไม่ได้มีโอกาสดูแลและปรนนิบัติคุณแม่อย่างเต็มที่ ในระหว่างที่คุณแม่อาการทรุดหนักลง

ขอให้ดวงวิญญาณของคุณแม่ได้รับทราบถึงความรักของลูกทุกคนที่มีต่อคุณแม่ และความซาบซึ้งถึงบุญคุณของคุณแม่ที่ได้ปั้นลูกขึ้นมาได้ดีถึงขนาดนี้

หากสวรรค์มีจริง ขอให้คุณความดีที่คุณแม่ได้สร้างสมมาตลอดชีวิตและความดีทั้งหลายที่ลูก ๆ ได้ทำไว้จงช่วยส่งให้วิญญาณของคุณแม่ไปสู่สวรรค์ ขอดวงวิญญาณของคุณแม่อย่าได้ห่วงลูก ๆ และหลาน ๆ เลย ลูกทุกคนขอกราบสัญญาต่อดวงวิญญาณของคุณแม่ว่า ลูกจะทำแต่ความดี ถือแต่ความสัตย์ซื่อ เจริญรอยตามคุณแม่ที่ได้ประกอบกรรมดีมาตลอดชีวิต

ด้วยความรักและเคารพอย่างสุดซึ้ง

ลูก ๆ ของคุณแม่

คำประพันธ์ท้ายเล่มนี้

คัดลอกมาจากที่ระลึกในวาระอายุครบ 5 รอบ

ของคุณหญิงบุญฉวี พรหโมปกรณ์กิจ

● พุทธศาสน์สอนให้ใจผ่องแผ้ว สาธุชนล้วนแล้วจิตผ่องใส
พระธรรมเลิศล้ำผ่องอำไพ ส่งเสริมให้ผ่องพิลาสปราศมลทิน

● ปีใหม่ใจผ่องแผ้ว สำราญ จริงนา
นบเทพทุกสถาน ถิ่นฟ้า
ขอน้องพี่ครูอาจารย์ สบสุข ยิ่งแฮ
เกียรติเด่นทั่วแหล่งหล้า กึกก้องกำจาย

● ขออำนวยอวยชัยให้บ่าวสาว ชีวิตวิวาห์ยืนยาวเกษมสันต์
นึกสิ่งใดดังใจสารพัน ได้บุตรอันสุดประเสริฐเป็นเลิศชาย

● ขอน้อมนบไตรรัตน์ชัชวาล โปรดประทานสุขสวัสดิ์แด่สองศรี
ลาภยศศฤงคารบารมี ให้เป็นที่พึ่งพาของพงศ์พันธุ์

● ขอคุณพระรัตนตรัยอันใหญ่ยิ่ง บันดาลสิ่งสุขสวัสดิ์พิพัฒน์หลาย
แด่บ่าวสาวสองศรีมิรู้วาย มีบุตรชายสืบสกุลอันสุนทร

● นาฏศิลปดนตรีเป็นเอกลักษณ์ สมศักดิ์ชาวไทยไม่มีสอง
เสียงไพเราะเพราะพริ้งท่วงทำนอง ท่าร่ายรำสำเนียงร้องเสนาะกรรณ
ช้อยชดหมดสิ้นทั่วสรรพางค์ เยี่ยงอย่างนางในไอสวรรค์
กลิ่นเกตุแก้วพิกุลมลิวัลย์ เคล้ากันกับดนตรีเป็นศรีไทย

● ความร่วมใจไมตรีมีต่อกัน ย่อมสร้างสรรค์กำลังอันยิ่งใหญ่
ชาติจะรุ่งกรุงจะเรืองกระเดื่องไกล เพราะชาวไทยร่วมรักสามัคคี

● จงทำดีเพื่อเป็นศรีศิริสวัสดิ์ ใฝ่มนัสตั้งมั่นไม่หวั่นไหว
สร้างตนเองสร้างชื่อสร้างเกียรติไกร สร้างชาติไทยคู่หล้าสถาพร

● การศึกษาถ้าจะให้ได้ประสบ จุดหมายครบทุกอย่างดังประสงค์
สำคัญที่ครูได้ใฝ่จำนง มุ่งตรงบ่มนิสัยให้วิชา
เสริมพลานามัยให้ไพบูลย์ เพิ่มพูนความสามารถใช้หัตถา
จะสร้างศิษย์สมสมัยพัฒนา เป็นประชาควรนิยมสังคมไทย

● รักเป็นครูอย่า "อู้" ให้มากนัก จะเสียศักดิ์ศรีมีคนหวัว
ตั้งใจดึงประสบการณ์เข้าพันพัว กับศิษย์ทั่วถ้วนหน้าบรรดามี

● การเป็นครูต้องตรึกนึกดูว่า รู้เนื้อหาลึกซึ้งถึงเพียงไหน
ที่จะสั่งสอนศิษย์ให้เข้าใจ อย่างเที่ยงแท้แน่ในทุกบทตอน

● กีฬา กีฬา เป็นยาวิเศษ ตัดกิเลศมวลมนุษย์เสื่อมกษัย
แต่มนุษย์นี้หนาช่างเหลือใจ ตัดเท่าไรยิ่งเพิ่มเติมเข้ามา
การกีฬาเล่นกันพอสนุก เสริมสุขภาพล้วนควรปรารถนา
ถ้าจริงจังเกินไปใฝ่ระอา งดโทษากันเสียบ้างเห็นอย่างไร

● อย่าถือเขาถือเราเมามัวจิต แต่ควรคิดร่วมแรงให้แข็งขัน
ร่วมใจกอบการงานสำคัญ ให้เสร็จพลันด้วยใจอันไมตรี

● อันน้ำมิตรไมตรีมีต่อเพื่อน ไม่ลางเลือนใกล้ชิดสนิทสนม
ถึงทุกข์ยากหากช่วยด้วยนิยม จึงจะสมเป็นมิตรสนิทนาน

● เมื่อยังเด็กเล็กอยู่อย่าดูเบา เร่งพากเพียรเรียนเล่าทุกสิ่งสรรพ์
เมื่อเติบใหญ่ภายหน้าหาทรัพย์พลัน วิชานั้นจะช่วยร่ำรวยเงิน

● จะทำการสิ่งใดให้พินิจ อย่าไปคิดรังเกียจและเดียดฉันท์
ทำไปใครก็เห็นทุกวี่วัน ผลดีนั้นต้องสนองผองผู้ทำ

● รู้รักษาหน้าที่ให้ดีไว้ ทำงานให้เกิดผลกุศลหลาย
มิเกิดแต่ประโยชน์ตนผู้เดียวดาย ผู้อื่นได้รับด้วยช่วยสำราญ

รัก ตัวสงวนชื่อไว้ ศรีศักดิ์
รัก ครอบครัวใจภักดิ์ แน่แท้
รัก หมู่คณะรัก ด้วยซื่อ ต่อนา
รัก ชาติสละแม้ ชีพให้โดยควร

● การเคารพนบไหว้ผู้ใดนั้น ต้องลงทุนกันมากหรือไฉน
หรืออับอายขายหน้าผู้อื่นใด ไหว้ไม่ได้แม้แต่ครูอาจารย์
เมื่อตัวเองสำเร็จไปเป็นครู จะนิ่งดูเด็กน้อยทำหักหาญ
เดินกรายหัวตนไปไม่รำคาญ เชิญอ่านแล้วลองคิดพินิจดู

● ถ้าคิดถูกทำถูกผูกน้ำจิต ญาติสนิทมิตรสหายทั้งชายหญิง
คิดผิดทำผิดไปให้ชังชิง จึงเป็นสิ่งควรลี้หลีกหนีไกล

● ต่างถิ่นต่างฐานันดร์รักกันมั่น คติธรรม์สร้างโลกเกษมสันต์
จงมองดูตนเองให้เที่ยงธรรม์ ว่าน่ารักหนักครันหรืออย่างไร

● การเรียนรู้ใช่มีอยู่แต่ในห้อง จึงควรต้องเสาะแสวงทุกแห่งหน
ฟังทั้งหูดูทั้งตาจะพาตน พบทางค้นศึกษาต่อน่าพอใจ

● เร่งเล่าเรียนเขียนอ่านชำนาญวิทย์ เร่งพิชิตความเขลาเมาโมหันธ์
เร่งผูกมิตรไมตรีดีต่อกัน จะสุขสันต์ถ้วนทั่วทุกตัวตน

● เหล่านักเรียนภาคค่ำภาคปกติ ร่วมเริ่มริจัดงานวันหรรษา
พี่รักน้องน้องรักพี่ล้วนปรีดา ต่างศรัทธาในไมตรีมีต่อกัน
ความปรองดองครองจิตสถิตแน่น ละม้ายแม้นญาติมิตรสนิทมั่น
จรรโลงศักดิ์เทพสตรีดุจชีวัน คุณอนันต์สถานศึกษาก้าวหน้าไกล

● ยูงทองน้องพี่ ขออย่ามีร้าวราน
ร่วมรักสมัครสมาน ประสานสามัคคี

● อยู่โรงเรียนเหมือนบ้านสำราญจิต ต้องช่วยคิดบูรณะและสร้างสรรค์
อย่าทำลายสิ่งของใช้ร่วมกัน ถนอมไว้ให้น้องนั้นใช้ต่อไป

● ร่มยูงทองน้องพี่อารีรัก สมานสมัครทั่วสถานการศึกษา
ร่วมกิจการทั้งหลายไม่ฉันทา ร่วมรักษาเกียรติวินัยให้ไพบูลย์

● อันว่าครูนั้นหนาท่านว่าไว้ คือผู้ได้พัฒนาชนทั้งหลาย
เป็นปูชนียบุคคลศิษย์ทุกราย จงทำตนดังหมายมั่นคำสัญญา

● อนุสรณ์บรรดาศานุศิษย์ ข้อควรคิดกอบการงานทั้งหลาย
ในโรงเรียนใหญ่เล็กเด็กหญิงชาย ต้องมุ่งหมายประสานงานทวี
ด้วยวิธีนานาสารพัน ต้องสร้างสรรค์ร่วมแรงแข็งเต็มที่
งานสำเร็จเสร็จพลันผลนั้นดี ทั้งเป็นที่นิยมชมชื่นใจ

● ถึงจากไกลถิ่นฐานการศึกษา จงกลับมาหาสู่ครูบ้างหนา
ครูดีใจพบศิษย์เก่าดังจินดา มีปัญหาจะได้หารือกัน
มีทางช่วยจะได้ช่วยด้วยไมตรี ถ้าสุขีก็จะพลอยเกษมสันต์
ความเป็นครูคงอยู่ตลอดกัลป์ ตราบชีวันครูลับกลับบ้านเดิม

● ไปเป็นครูเป็นบาอย่าฆ่าศิษย์ ชุบชีวิตเหมือนมณีอันมีค่า
เข้มแข็งอดทนปนปรีชา ฝึกปัญญาฝึกให้คิดนิจนิรันดร์

● การเป็นครูเดี๋ยวนี้ดูทียาก เป็นอาจารย์สมอยากสมศักดิ์ศรี
ถ้าเป็นครูเขาว่าเป็นกุลี จำให้ดีว่าแต่ก่อนใครสอนมา

● เรื่องประชาธิปไตยใครก็รู้ จะเห็นอยู่ตรงแท้แน่ใฉน
ว่าจะต้องมีระเบียบและวินัย เริ่มแต่ในครอบครัวทั่วทุกคน

● แม้จะอยู่ยืนยงคงเป็นไทย จงพลีกายเพื่อชาติศาสน์กษัตริย์
ถนอมรักสมัคคีโดยเคร่งครัด ปฏิบัติหน้าที่ครูดีเทอญ

● งานของครูนั้นดูก็ไม่มาก แต่ว่ายากยอดยิ่งจริงเจียวหนา
ไม่เพียงให้ศิลปกิจวิทยา ต้องมุ่งหาทางสร้างให้เป็นคน

● นึกถึงวันจากสตรีวัดระฆัง สิ้นพลังกายจิตสิ้นพิษสง
สิ้นที่จะพึ่งพาไปผ่าดง แทบปลดปลงชีวันในครั้งนั้น
เดชะบุญเจ้านายตั้งใจช่วย ไปอยู่ด้วยครอบครัวได้สุขสันต์
ไม่กี่ปีก็ต้องพรากจากกัน ชั่วชีวันข้าต้องอยู่เอกา
มีภาระเลี้ยงลูกทั้งเจ็ดคน ให้เป็นผู้เป็นคนได้ศึกษา
เท่ากำลังแม่หาเงินได้มา เพื่อลูกมีปัญญาเลี้ยงตัวเอง

● จากถิ่นเดิมครั้งแรกไปอุบล ทิ้งลูกสองคนอยู่กับบ้าน
แรกไปอยู่ก็สบายในการงาน เพื่อนบ้านเข้ามาช่วยด้วยไมตรี
แต่อาหารการกินแสนลำบาก จะทำเองก็ยากเสียเต็มที่
เคยกินไม่เคยทำน่าขำดี แต่ยังมีชีวิตรอดตลอดมา

● จากอุบลไปลำปางแสนทุเรศ ครรภ์แก่น่าเกิดเหตุหลายสถาน
พอถึงบ้านเตรียมตัวไม่ทันการ ก็คลอดเยาวมาลย์นามศจี
ทำงานที่ลำปางไม่สนุก ทนทุกข์ทรมานอย่างเต็มที่
ลงหลุมหนีระเบิดเสียงหวอมี โรงเรียนดีถูกญี่ปุ่นยึดเอาไป

● จากลำปางอยู่บ้านงานกระทรวง ตากลวงผอมโซเพราะพิษไข้
อดนอนหนีหวอทรมานใจ ซ้ำเกิดบุตรีไซร้นามดวงเดือน
เสร็จสงครามสบายขึ้นมาบ้าง แต่ต้องอยู่ห่างคู่ชิดสนิทเพื่อน
สุดแต่เวรแต่กรรมตามมาเยือน เขาต้องเคลื่อนห่างเหเร่ร่อนไป

● อยู่กระทรวงนายปรานีให้ไปนอก เพียงได้ดูงานดอกจะบอกให้
แต่ยังทำประโยชน์ได้มากมาย ไม่ถึงแพ้ผู้ได้ปริญญา

● เจ้านายส่งให้ไปเทพสตรี แล้วก็สั่งด่วนจี๋ไปเชียงใหม่
เพื่อเอาชั้นพิเศษที่นั่นไซร้ ข้ารีบไปเก็บของแทบไม่ทัน
อยู่เชียงใหม่แสนสบายคนใจดี ช่วยเหลือเต็มที่ทุกสิ่งสรรพ์
สนุกสนานตื่นเต้นอยู่ทุกวัน พูดฝรั่งจนเมื่อยพื้นลิ้นไม่วาย
แปดเดือนในเชียงใหม่ไม่ลืมแน่ ตระหนักแท้ในน้ำจิตเพื่อนทั้ง-หลาย
ฝังลึกในใจข้ามิเสื่อมคลาย ชีพสลายก็ไม่สิ้นความยินดี

● ย้อนมาอยู่เทพสตรีคราวนี้นาน ปรับปรุงงานได้มากหลายสถาน
ผู้ช่วยล้วนดีดีศรีนงคราญ ที่เป็นยอดชายชาญสิบสิบคน
แต่อยู่นานเกินไปเขาชักเบื่อ ดีใจเหลือตอนมาจันทรเกษม
พ้นจาก Petit coat government ช่างอิ่มเอม บัดนี้เปรมใจแล้วหรืออย่างไร

● จันทรเกษมงานใหม่ใกล้เวลา ต้องเกษียณแล้วหนาไม่สงสัย
แต่ต้องก้มหน้าแก้ปัญหาไป มีเรื่องใหม่ใหม่ไม่เคยพบ
งานอะไรก็ทำให้ไม่ได้มาก ทุกอย่างดูช่างยากไม่รู้จบ
ระดับปริญญามาสมบท ต้องขบคิดให้แน่แก้ให้งาม

● ชีวิตข้าเป็นครูอยู่มานาน ออกแต่เช้าค่ำกลับบ้านไม่หน่ายหนี
โอ้อนาถวาสนาชตาไม่ดี สุดยอดเพียงแค่นี้หมดเวลา
พยายามทำใจให้ผ่องแผ้ว ขบปัญหาไม่รู้แล้วหวาดผวา
ต้องกัดฟันสู้มันจนเย็บตา หมดเวลากันทีแต่นี้ไป

● โอ้อาลัยใจหายเสียดายนัก ที่ต้องจากสถานประเสริฐเลิศศรี
ชุบเลี้ยงข้ามานานหลายสิบปี ปกป้องครามีมรสุมรุมมา
ข้าไม่มีสิ่งใดตอบสนอง นอกจากความหยิ่งผยองของข้า
มือข้าสะอาดสัตย์ซื่อตลอดมา จวบจนวาระสุดท้ายในวันนี้
ขอเคารพนบไหว้พระไตรรัตน์ ช่วยบำบัดภยันตรายทั้งหลายที่
เกิดแต่ผู้มีคุณแก่ข้ามานานปี จงสุขีตลอดชาติบำราศภัย

บุญฉวี พรหโมปรณ์กิจ
ผู้ประพันธ์

พิมพ์ที่สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า วิทยาเขตพระนครเหนือ
นายจิตตวีร์ พรหโมบล ผู้พิมพ์ ผู้โฆษณา 2520